

Biblijne opisy granic ziem przydzielonych plemionom Izraela

Podział Ziemi Obiecanej

Ziemie przydzielone potomkom Judy zajmowały największy obszar. Opis ich granic jest dokładny do tego stopnia, że tłumacz tej części księgi Jozuego dodaje komentarz, iż „opis granic ziem plemienia Judy świadczy o talencie kartograficznym autora”.

Stanisław Białousz

Pod koniec roku 2018 Instytut Geodezji i Kartografii oraz Wydawnictwo Bernardinum z Pelplina wydały „Atlas Biblijny” pod redakcją Adama Linsenbartha [obszerną rozmowę z redaktorem tego dzieła można znaleźć w GEODECIE 11/2018 – red.]. Byłem informowany przez prof. Linsenbartha i współpracujących z nim autorów najpierw o zamiarze opracowania Atlasu, a później o kolejnych etapach jego powstawania, więc z ciekawością obejrzałem efekt końcowy.

Mimo zainteresowania tematyką biblijną nie czuję się jednak kompetentny do recenzowania tego dzieła. Do napisania kilku słów o Atlasie, a właściwie głównie o rozdziale „Podział Ziemi Obiecanej” (pochodzą z niego załączone mapy), w którym jest zawarty opis granic ziem przydzielonych przez Jozuego poszczególnym plemionom Izraela, zainspirowały mnie dwa zdarczenia z przeszłości.

• Granica granicy nierówna

Pierwsze jest związane z początkami mojej pracy ja-

ko prostego inżyniera geometry. W latach 60. ubiegłego wieku (kiedy te prawie 60 lat minęło?) mierzyłem dla Spółdzielni „Plan” kilka wsi – jak to się wówczas mówiło – do przygotowania podkładów do klasyfikacji gruntów. Jedną z czynności było ustalenie w uzgodnieniu z sąsiadami przebiegu granic wsi i spisanie protokołu opisu granic. Czasami było to całkiem proste, szczególnie na granicach z Lasami Państwowymi, częściej jednak wymagało negocjacji, a nawet arbitralnych decyzji (którą krawędzią rowu, środkiem czy krawędzią drogi, w którym miejscu w zaroślach nadrzecznych czy w zagajniku?).

W przypadku granic biblijnych nie było takich problemów, ponieważ ziemie zostały nadane decyzją Jozuego. Przebieg granic nie podlegał zatem dyskusji, choć elementy negocjacji i reklamacji (bez skutku) wystąpiły ze strony potomków Józefa. Ponadto inna jest oczywiście szczegółowość opisu granic jednej wsi, a in-

PODZIAŁ ZIEMI OBIECANEJ (część południowa)

(Joz 13-20)

Skala 1: 600 000

- DAN** nazwy rodów – pokoleń
- miejscowości graniczne
- miejscowości pokolenia Symeona
- drogi i szlaki komunikacyjne

na rozległych obszarach, które otrzymywały poszczególne plemiona Izraela.

Drugie inspirujące zdarzenie to mój udział w obronie pracy doktorskiej, w której były elementy prawne i do-

kładnościowe ustalenia granic. Podczas dyskusji zapytałem doktoranta (bo pracy nie czytałem), czy w przeglądzie literatury uwzględnił opisy granic zawarte w księdze Jozuego. Odpowiedział,

że nie. Nie drążyłem już dalej, czy uważał je za zbyt dalekie od jego badań, czy też nie wiedział, że takie opisy sprzed prawie trzech tysięcy lat istnieją. Nie zdziwiłbym się, gdyby nie wiedział, bo w literaturze fachowej wspomina się o odtwarzaniu granic pól po wylewach Nilu czy Eufratu, ale nie znalazłem wzmianki o opisie granic ziem przydzielonych przez Jozuego.

• Pięć wieków w Egipcie

Dla pełniejszego zrozumienia dalszej części artykułu warto przytoczyć kilka faktów i komentarzy opartych na edycji Pisma Świętego z roku 2005 opracowanej przez Zespół Biblistów Polskich Towarzystwa Świętego Pawła. Niniejszy tekst nie uwzględnia wyników badań archeologicznych, które (nawet izraelskie) wykazują w pewnych fragmentach różnice dat z badaniami i z zapisów biblijnych.

Wiadomo, że po niewoli egipskiej do Kanaanu weszło 12 plemion Izraela wywodzących się od synów Jakuba. Czas patriarchy Jakuba to 1700 lat przed Chrystusem. Znana jest też historia Józefa, syna Jakuba, sprzedanego przez braci do Egiptu, gdzie okazał się genialnym zarządcą i administratorem. W filmie BBC „Exodus” pokazano wielokilometrowy kanał po zachodniej stronie Nilu i duży zbiornik retencyjny – czynne do dziś i zbudowane przez... Józefa. Zapewniały one wodę w latach posuchy. Na podstawie analizy zapisów z papirusów i wyników badań archeologicznych miast stwierdzono, że po śmierci Józefa status Izraelitów w Egipcie stopniowo się pogarszał – aż do poziomu niewolników.

• 40 lat na pustyni

Po około 500 latach pobytu Izraelitów w Egipcie Mojżesz wyprowadził ich do Ziemi Obiecanej. Wędrowka ta datowana jest na lata 1270-1230 przed Chrystusem. W czasie 40 lat spędzonych na pustyni

Mojżesz stworzył dla Izraelitów kodeks religijny i prawny. Wypowiadający się we wspomnianym filmie premier Izraela Benjamin Netanjahu nazwał Mojżesza największym w dziejach reformatorem.

Wiemy, że Mojżeszowi nie dane było wejść do Ziemi Obiecanej, mógł na nią tylko spojrzeć z góry Nebo po wschodniej stronie Jordanu. Wejście do ziemi Kanaan i jej zdobycie powierzył w imieniu Pana swojemu słudze, któremu wcześniej nadał imię Jozue. Hebrajskie imię Jozue było tłumaczone później w języku greckim jako Jezus. W księdze Powtórzonego Prawa czytamy „Potem Pan wydał polecenie Jozuemu, synowi Nuna: bądź mocny i odważny, ty bowiem wprowadzisz Izraelitów do kraju, który im przysiągłem, a ja będę z tobą”.

W księdze Jozuego są opisy zwycięstw zakończonych unicestwieniem dotychczasowych mieszkańców miast, ale i porażek w walkach z lokalnymi królestwami ziemi Kanaan. Świadectwa archeologiczne wskazują jednak na stopniowe zasiedlanie Kanaanu, dokonujące się nie przez błyskawiczną kampanię militarną, tylko w wyniku długotrwałego i pokojowego procesu. Izraelici przybyli z Egiptu stanowili zaledwie niewielką część ludu, który ukształtował się jako naród Izraela, ale doświadczenie grupy związanej z Jozuem z czasem stało się fundamentem tożsamości religijnej i narodowej plemion izraelskich.

• Przydział ziem Izraelitom

Na początku księgi Jozuego jest podany ogólny zasięg ziemi obiecanej Izraelitom: „Wasz kraj będzie się rozciągał od tej pustyni [po wschodniej stronie Jordanu – SB] i Libanu aż po wielką rzekę Eufrat; wasze granice obejmą cały kraj Chetytów aż po Wielkie Morze [Śródziemne – SB] na zachodzie”.

Plemiona Rubena i Gada oraz połowa plemienia Manassesa otrzymały jesz-

cze od Mojżesza ziemie po wschodniej stronie Jordanu. Pozostałym 9 plemionom i drugiej połowie plemienia Manassesa przydzielili ziemie – już po śmierci Mojżesza – Jozue i naczelnicy rodów. Potomkowie Lewiego nie otrzymali przydziału ziemi, a tylko miasta do zamieszkania z przyległymi do nich pastwiskami. Lewici byli bowiem plemieniem wyznaczonym do posługi kapłańskiej. Przydziału ziem dokonano przez losowanie.

• Granice Judy

Pierwszy los padł na potomków Judy. Przydzielone im ziemie zajmowały największy obszar. Opis ich granic jest dokładny do tego stopnia, że tłumacz tej części księgi Jozuego dodaje komentarz, iż „opis granic ziem plemienia Judy świadczy o talencie kartograficznym autora”. Nie wszystkie wymienione w opisie punkty zwrotne i miasta znajdziemy na załączonej mapie, jednak większość przebiegu granicy możemy śledzić z dużą dokładnością: „Granica na południu zaczyna się od końca Morza Słonego (...), biegnie dalej na południe do Wzgórza Skorpionów, przechodzi przez Sin [na niektórych mapach Zin – SB], potem wznosi się po południowej stronie Kadesz-Barnea, przemierza Chesron, biegnie ku Addar i zawraca do Karka. Dalej przechodzi przez Asmon i biegnie wzdłuż Potoku Egipskiego aż do ujścia w morze. (...) Granicę wschodnią stanowi Morze Słone aż do ujścia Jordanu. Granica północna biegnie od półwyspu przy ujściu Jordanu, dalej wznosi się do Bet-Chogla, przechodzi po stronie północnej Bet-Araba, potem wznosi się do Kamienia Bohana, syna Rubena (...) [dalszych miast, dolin i wzgórz nie przytaczamy, większość z nich można odnaleźć na mapie – SB]. Zachodnią granicę stanowi Wielkie Morze” [Śródziemne – SB].

Oprócz opisu ziem poszczególnych plemion w dodatkowym podrozdziale wymie-

niono 122 miasta znajdujące się na obszarze wszystkich ziem oraz osobno Jeruzalem. Dla ścisłości należy dodać, że księga Jozuego opisuje zdarzenia, które zaszły około 700 lat wcześniej, została bowiem zredagowana najprawdopodobniej po powrocie z wygnania do Babilonu, co miało miejsce w roku 538 przed Chrystusem. Dlatego pojawiają się w niej miejscowości, które w czasach Jozuego mogły jeszcze nie istnieć. Opisy terytoriów przyznaczonych innym plemionom są mniej dokładne niż w przypadku Judy, ale i tak zachęcamy wnikliwego czytelnika do zajrzenia do księgi Jozuego, a przyszłych autorów tekstów o ustalaniu granic – do cytowania tego źródła.

• Trzy sugestie

Wspomniałem na początku, że nie jestem kompetentny do recenzowania Atlasu. Mogę tylko wyrazić uznanie dla jego części kartograficznej. Mam przy tym trzy sugestie. Na stronie 262 napisano, że Herod Wielki zmarł w 4 r. przed Chr. Dla czytelnika mniej obeznanego z tematyką biblijną może to być zaskoczeniem. Przecież w Ewangelii św. Mateusza jest zapis o rzezi niewińtek zarządzanej przez Heroda zaraz po narodzeniu Jezusa. Potrzebny jest więc komentarz o pomyłce w dacie narodzenia Jezusa.

Druga sugestia: rozdział obejmujący Nowy Testament mógłby być obszerniejszy i w części tekstowej, i ilustracyjnej.

Uwaga trzecia: do nowego wydania zalecałbym przygotowanie lepszych kompozycji barwnych zdjęć, z wykorzystaniem np. kompozycji 3D z satelity SPOT 5.

Prof. Stanisław Białousz
b. pracownik Wydziału Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej, obecnie Laboratorium Geoinformacji w Lotniczej Akademii Wojskowej w Dęblinie, specjalista z zakresu GIS oraz technik obrazowania Ziemi